

6,2003

ПЕДАГОГІКА

вищої та середньої школи

*Збірник наукових праць
(спеціальний випуск)*

Міністерство освіти та науки України
Криворізький державний педагогічний університет

**ПЕДАГОГІКА
ВИЩОЇ ТА СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ
(збірник наукових праць)**

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ
КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ
ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ**

(спеціальний випуск)
видається з червня 2002р.

6.6

Кривий Ріг
2003

ББК 74.2+74.58

Редакційна колегія

Буряк В.К. – доктор педагогічних наук, професор, ректор, (головний редактор);

Штельмах Г.Б. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, (відповідальний секретар);

Козлов А.В. – доктор філологічних наук, проректор з виховної роботи;

Комаров В.О. – доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедрою Історії України;

Кондрашова Л.В. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи, академік МАТО, МСАО (заступник головного редактора);

Макаров Р.М. – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки;

Пікельна В.С. – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та методики трудового і професійного навчання.

Затверджено постановою президії Вищої атестаційної комісії України від 12.06.02р. №1-05/6

Педагогіка вищої та середньої школи:

Збірник наукових праць/гол. редактор - доктор педагогічних наук, професор

Буряк В.К. – Кривий Ріг: КДПУ, 2003. – Вип 6. - ...с.

У збірнику наукових праць висвітлено результати роботи Всеукраїнської конференції і міжнародного науково-практичного семінару с проблеми "Проблеми і перспективи культурологічної концепції особистісно-орієнтованої освіти". Розглядаються теоретичні основи особистісно-орієнтованої освіти, методики та технології її реалізації в умовах вищої та середньої школи.

Матеріали збірника представляють інтерес для широкого кола науковців.

ББК 74.2+74.58

Педагогіка вищої та середньої школи:

Сборник научных работ/главный редактор - доктор педагогических наук, профессор Буряк В.К. – Кривой Рог: КДПУ, 2003. – Вип 6. - ...с.

ББК 74.2+74.58

В сборнике научных работ освещены результаты работы Всеукраинской конференции и международного научно-практического семинара "Проблемы и перспективы культурологической концепции личностно-ориентированного образования". Рассматриваются теоретические основы личностно-ориентированного образования, методики и технологии его реализации в условиях высшей и средней школы.

Материалы сборника представляют интерес для широкого круга научных работников

Друкується за рішенням Вченої ради Криворізького державного педагогічного університету від 12.12.02 протокол № 5

ISBN 996-7406-29-6

© Криворізький державний педагогічний університет

РОЗДІЛ І.

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄТОВАНА ОСВІТА ЯК ЧИННИК СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Гончарук Г.П.

КРИВИЙ РІГ У НОВОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Кривий Ріг місто дивовижне і неповторне. Сім адміністративних районів: Дзержинський, Довганцівський, Жовтневий, Інгулецький, Саксаганський, Тернівський, Центральний - Міський, п'ять селищ та місто в місті Інгулець - всі вони, як фрагменти вишуканої мозаїки складають єдиний портрет Кривого Рогу.

Назва міста виникла від запорізького козака Рога, прозваного "Кривим", що оселився у мальовничому місці, де зливаються річки Інгулець та Саксагань.

Місто Кривий Ріг займає територію площиною 430,0 кв. км і простяглося з півночі на південь на 126 км.

Кривий Ріг - центр Криворізького залізорудного басейну, найважливішої сировинної бази металургії України, місто, яке справедливо вважають сталевим серцем держави.

Основна галузь промисловості - чорна металургія. Це потужний виробничий комплекс, що включає в себе гірничо-металургійний комбінат, чотири гірничо - збагачувальні і один залізорудний комбінат, одне рудоуправління, три рудоремонтні заводи та інші.

Криворізький індустріальний регіон відіграє провідну роль в економіці України та є основною сировинною базою для розвитку чорної металургії, має стратегічне значення для економічної незалежності та безпеки держави.

У загальному внутрішньому валовому продукті України доля продукції Кривого Рогу складає близько 6,1%, в експортному потенціалі країни - більш ніж 7,3%.

Економічний потенціал міста складають близько 6 тисяч підприємств.

Промисловість міста налічує 90 підприємств різних галузей: чорної металургії, машинобудівної, промислових будматеріалів, хімічної, поліграфічної, деревообробної, легкої, харчової тощо. У Криворізькому басейні розташовано 7 із 11 підприємств України по видобутку та переробці залізорудної сировини, а також підприємства по обслуговуванню основного виробництва.

Криворізька забезпечує близько 90 % загальних обсягів виробництва в Україні залізної руди, концентрату та обкотишів. Питома вага гірничо-металургійного комплексу складає 91, 8% загального обсягу промислового виробництва міста.

Кривий Ріг має не тільки промисловий потенціал, а також являється значним центром культури і освіти.

На сьогодні у місті функціонують 157 загальноосвітніх закладів усіх типів, 146 дошкільних виховних закладів, 4 інтернати для дітей з вадами фізичного та розумового розвитку, 4 дитячих будинки, 3 притулки та навчально-виховний соціально-реабілітаційний комплекс для хлопчиків, в

яких навчаються і виховуються 110 тис. дітей. У місті здійснюють освітню діяльність 15 вузів (технікуми, училища, коледж) I - II рівнів акредитації, 4 вузи III - IV рівнів акредитації державної форми власності, приватний навчальний заклад "Інститут ділового адміністрування" (III рівень акредитації), та 11 позабазових структурних підрозділів вузів державної та недержавної форми власності. Всього у вищих навчальних закладах освіти міста навчається близько 45 тис. студентів.

Виконуючи стратегічні завдання Національної доктрини розвитку освіти України щодо модернізації вітчизняної та регіональної системи освіти, виконавча влада цілеспрямовано здійснює роботу щодо практичної організації реформування освіти в місті, стабілізації її матеріальної бази, забезпечення прав дітей та дорослих.

Згідно із Законом України "Про освіту" міською владою забезпечується стовідсоткове фінансування на утримання закладів освіти, у тому числі на оплату споживчих енергоносіїв, здійснюється робота щодо поповнення та зміцнення матеріально - технічної бази освітніх закладів, придбання обладнання, здійснення капітальних ремонтів, а також своєчасна виплата заробітної плати працівникам закладів освіти. У 2003 році обсяг видатків на утримання закладів освіти склав 110,4 млн. грн...

За підтримки міського голови Ю.Любоненка основні напрямки освітянської галузі впроваджуються через міські програми "Обдаровані діти - надія Криворіжжя", "Громадянське виховання", "Інформатизація освіти", "Дошкільна освіти", "Кадри" та інші.

Сьогодні необхідно модернізувати зміст освіти, створити досконалі моделі управління, впроваджувати в навчально-виховний процес новітні технології, а в першу чергу - створювати сприятливі умови зорієнтовані на збереження й зміцнення здоров'я дітей для їх розвитку, адже головне завдання освітньої галузі - вихід на високу духовну, фізично здорову особистість випускника та творчого вчителя.

Слід сказати, що в місті творчий потенціал вчителів, керівних кадрів досить вагомий. Управління освіти і науки, відділи освіти виконкомів райрад приділяють велику увагу кадровому забезпеченню навчально-виховного процесу.

В порівнянні з минулими роками освітній рівень учителів загальноосвітніх шкіл покращився й складає 95,4% проти 94,8% в 2001.

Учителі міста мають достатню високий рівень майстерності, про що свідчить її оцінка праці за наслідками атестації: вищу категорію мають 2304 вчителя (39,2%), першу - 1417 (24,2%), У школах міста працюють 997 вчителів - методистів, 573 старших учителів.

Серед двох тисяч п'ятисот науково-педагогічних працівників маємо 77 докторів та 563 кандидатів наук та 125 аспірантів і пошукувачів. Десять учителів мають звання "Заслужений вчитель України", 529 нагороджені відзнакою "Відмінник освіти України", 104 - орденами і медалями. Протягом останніх трьох років криворізькі педагоги займають перші місця на обласних конкурсах "Вчитель року". Маємо своїх переможців і на Всеукраїнських конкурсах. Вчитель трудового навчання Довгинцівської підгімназії Гончаренко В.М. посів I місце в 2003 році в цьому престижному конкурсі, а учитель інформатики Довгинцівського гуманітарно-технічного ліцею Сторова М.Є. у 2002 році стала його лауреатом.

Досягнення наших учнів в олімпіадах і конкурсах різного рівня

свідчать про велику кількість обдарованих дітей та про результативність роботи вчителів міста. Два роки роспіль ми маємо 83 призери обласних олімпіад, 15 учасників і 9 призерів Всеукраїнських олімпіад.

Сьогодні, розуміючи необхідність формування духовної та інтелектуальної еліти країни, міська рада, управління освіти і науки розширюють мережу шкіл нового типу та експериментальних майданчиків, які є не тільки експериментально-пошуковими лабораторіями апробації нового змісту освіти, а й засобами формування принципово нового соціально-культурного простору.

Так, у місті працюють 22 заклади нового типу (гімназій - 6, ліцеїв - 10, 6 - спеціалізованих шкіл). Чотирнадцять загальноосвітніх навчальних закладів на своїх експериментальних педагогічних майданчиках розробляють новий зміст освіти, нові форми і методи навчально-виховної діяльності, нові освітні технології.

З метою виконання Закону України "Про загальну середню освіту" щодо профільності школи III ступеня у закладах нового типу і 59 загальноосвітніх школах створено класи профільного та поглибленого вивчення окремих предметів.

О.В. Гукаленко, А.Я. Данилюк

ИНТЕГРИРУЮЩАЯ РОЛЬ ОБРАЗОВАНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ ЦЕЛОСТНОГО СЛАВЯНСКОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА

Известно, что в мире не существует идеальных систем образования: каждая основывается на культурно-исторических традициях народов и своих государств и зависит от социально-экономических и политических реалий. В современных социокультурных и педагогических реалиях важным выступает создание единого образовательного пространства. При этом следует отметить, что в славянском образовательном пространстве, в его системе образования есть огромный научный, культурный и духовный потенциал и возможности, способные обеспечить его дальнейшее поступательное развитие на принципах интеграции, универсальности и целостности. В реализации концептуальных интегрированных подходов к реформированию системы образования на постсоветском пространстве, совершенствования его структуры и содержания с опорой на положительный опыт и традиции мы сохраняем все то лучшее, что было в советской школе, и создаем еще более совершенную Новую школу в рамках славянского образовательного пространства.

При этом важно учесть, что образовательные системы в странах СНГ открыты в направлении демократии и гуманизации. Здесь усиливаются тенденции на индивидуализацию и регионализацию образования, все большее значение отводится интегрирующей роли культуры. На наш взгляд, весьма важным является объединение творческих усилий ученых, деятелей культуры, практиков образования, общественных организаций в активизации деятельности по интеграции науки и практики, разработке инновационных региональных образовательных проектов, создании концепций и программ развития образовательных учреждений, научному сопровождению экспериментальных площадок и лабораторий, деятельность которых направлена на совершенствование качества образования, создание целостного славянского образовательного пространства.

Образование – поле широкого национального согласия и конструктивного компромисса самых различных этнокультурных и политических сил, оно призвано выступить объединяющим, консолидирующим фактором в динамичном развитии Славянского образовательного пространства. В этом направлении особый интерес представляет создание новых образовательных структур, призванных обеспечить интеграционные процессы в образовательных системах.

Особенно интересен опыт деятельности МСАО им. Я.А. Коменского учрежденной в 2002 году общим собранием ученых, теоретиков и практиков Славянского педагогического Собора.

Международная славянская академия образования создана для поддержки интеграционных процессов в славянском культурном и образовательном пространстве. Ее деятельность концентрируется на исследовании проблем гуманизации и гуманитаризации образования в контексте личностно-ориентированного и культуросообразного подходов. Проводимые в этом направлении исследования охватывают разноаспектные проблемы педагогики и направлены на разрешение противоречия между достаточно высоким уровнем разработанности общей теории гуманистического воспитания, современной концепции перехода на новую парадигму личностно-ориентированного образования поликультурного типа и особенностями социокультурной и педагогической ситуации, сложившейся в настоящее время в странах СНГ и в мире в целом, подтверждающей, что резко ухудшилось реальное положение детей в обществе, снизились адаптационные возможности социума и образования, усилились негативные тенденции, способствующие появлению социально-неадаптированных детей. Все это усиливает значимость разработки новой теории и практики целостного образовательного пространства, в котором межкультурное педагогическое взаимодействие, социально-педагогическая поддержка и защита личности рассматривались бы как механизмы обеспечения модернизационных процессов в образовании.

В этом отношении Международная Славянская Академия образования им. Я.А. Коменского – особая, целенаправленно организуемая интеграционная система, которая поддерживает и учитывает неоднородность славянских культур и национальных систем образования на пути интенсивного развития наук об образовании, создания качественно новых культуросообразных образовательных систем, ускоренного развития национальных культур, рождения высокой славянской культуры.

В деятельности академии реализуются механизмы интеграции национальных научно-педагогических сообществ в поликультурном славянском пространстве; происходит организация общеславянского образовательного пространства и его включение в общемировое информационное пространство; осуществляется поддержка инноваций и научных проектов, имеющих непреходящее значение для всего славянского образовательного пространства, и др. Все это подтверждает, что по целям, задачам, сфере и формам деятельности МСАО не дублирует национальные академии образования, так как обладает реальной возможностью конструктивного сотрудничества с ними. Особенностью МСАО является то, что она ориентирована на относительно быстрое получение результатов с высоким уровнем новизны за счет максимальной концентрации научных сил на отдельных направлениях развития образования. Простая и гибкая система управления, интегративный характер деятельности, комплексный подход

к организации научно-педагогических исследований как согласованных проектов развития национальных систем образования, возможность одновременного включения в процесс исследований одной проблемы разных научных школ и культурных традиций создают благоприятные условия для научной деятельности в рамках академии. Деятельность МСАО активизирует проблему интеграции славянских народов, усиливает значимость создания единого славянского образовательного пространства, отражает целостную картину мира, обеспечивает возрождение общеславянских истоков нравственной ответственности человека перед другими людьми, обществом, природой.

И.В. Колоколова, В.И. Миколишина

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ МОДЕЛИРОВАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА КАК СРЕДЫ ТВОРЧЕСКОГО САМОРАЗВИТИЯ ЕГО СУБЪЕКТОВ

Современное образование определяет основные параметры жизненного пути человека, общества, государства, развивает знание и природные задатки, способствует росту интеллектуального и научно-производственного потенциала общества, личности и страны. Однако несмотря на все достижения человечества современное образование не соответствует изменившемуся характеру общественных запросов, что актуализирует процессы его реформирования.

Модернизация образования в контексте гуманистической личностноориентированной парадигмы (Е.В. Бондаревская, О.С. Газман, О.В. Гукаленко, С.В. Кульневич, И.П. Подласый, В.А. Сластенин и др.) предполагает развертывание всех компонентов педагогического процесса в направлении личностно-смысловой сущности учащегося, его интересов, желаний, чувств, мотивов деятельности, а не только знаний, умений, навыков. Такое понимание учебно-воспитательного процесса требует специфической организации жизнедеятельности его субъектов, которая отвечала бы их жизненным интересам и потребностям и оказывала бы сбалансированное воздействие на все сферы личности: сознание, чувство и волю. В этом контексте важно рассматривать образование личности как проблему индивидуального творческого саморазвития, а педагогический процесс – как субъект-субъектные педагогическое взаимодействие.

Пришедшее из гуманистической психологии понятие «саморазвитие личности» в настоящее время получило широкое употребление в педагогических исследованиях и пособиях. Однако в толковании этого термина имеются расхождения. По И. Канту, саморазвитие – это «культивирование собственных сил». Для М. Мамардашвили это понятие значимо «как акт собирания своей жизни в целое, так и организация своего сознания в целое». Б. Мастеров подчеркивает, что «саморазвитие есть творчество, обращенное на свою личность». А. Цукерман дает его следующее определение: «саморазвитие – сознательное изменение и (или) столь же сознательное стремление сохранить в неизменности мою Я-самость». Таким образом, под саморазвитием можно понимать и социокультурный процесс сознательного, рационального самообразования (самообучения, самопросвещения, самовоспитания, самоопределения)

и спонтанный природообусловленный процесс разносторонней самореализации индивида.

Саморазвитие личности рассматривается нами как две взаимозависимые части: самосознание, которое проявляется в самопознании и самоопределении личности; самодеятельность, которая проявляется в самоорганизации и самореализации личности.

При этом творческое саморазвитие мы раскрываем как совершенствование личностных качеств и свойств субъекта путем актуализации внутренних ресурсов, формирования собственной системы ценностей, мировоззрения.

В целях моделирования педагогического процесса как среды творческого саморазвития его субъектов большое значение приобретает уяснение внутренних закономерных связей, которые находят свое конкретное выражение в принципах. В этом отношении видится целесообразным выделение принципов: гуманистическая направленность педагогического процесса; сотрудничество и сотворчество субъектов педагогического процесса; самоуправление и самоуправление; педагогическая поддержка и психологическое сопровождение; рефлексия и творческий самоанализ.

С учетом изложенного смоделированы основные направления развития образовательного учреждения как среды творческого саморазвития его субъектов:

- школа как центр совершенствования и саморазвития профессиональной педагогической культуры;

- школа как методический центр сотворчества субъектов педагогического процесса;

- педагогическая поддержка и самореализация одаренных детей, учителей, родителей;

- школа как среда воспитания и социализации ребенка.

Перспективность развития данного направления в педагогической науке очевидна, ведь образование призвано готовить молодежь к жизни в социуме, к участию в хозяйственных, управленческих и политических процессах, повышать интерес к многообразным формам деятельности и к жизни с опорой на творческое саморазвитие.

Л.В. Кондрашова

ПРОБЛЕМЫ МОДЕРНИЗАЦИИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Одним из факторов дальнейшего развития человеческого общества является образование. Образование рассматривается сегодня как педагогический процесс в интересах человека, общества, государства, направленный на сохранение, приумножение, передачу знаний новым поколениям, удовлетворение потребностей личности в ее интеллектуальном, культурном, нравственном, эстетическом, физическом развитии. Оно является фундаментом подготовки квалифицированных кадров для различных отраслей экономики. Рост роли образования в гуманизации современного общества и становлении творческой личности обуславливает поиск путей и методов модернизации современных образовательных систем в различных типах школ, в том числе и в высшей школе. Цель состоит в том, чтобы превратить образование в средство

духовного становления личности будущего специалиста, использовать его как средство обеспечения социально коммуникативной и духовно-нравственной атмосферы в студенческой аудитории, в которой каждый будущий специалист сможет выстроить адекватный образ собственного профессионального и культурного «Я».

Поиск путей модернизации педагогического образования сопряжено с решением следующих проблем.

Введение государственных стандартов актуализирует проблему нового подхода к структурированию содержания высшего педагогического образования.

Задача состоит в том, чтобы отойти от предметного содержания к личностно-ориентированному образованию. Важно добиться того, чтобы вузовские дисциплины были не только источником знаний, но и средством развития профессионального «Я» будущего специалиста. Содержание изучаемых дисциплин должно способствовать социализации личности специалиста, формировать его нравственный и профессиональный облик.

Качество подготовки специалистов, уровень их образованности определяется тем, насколько преподавателю удастся:

- сориентировать педагогический процесс на развитие личности студента в соответствии с его возможностями и способностями;

- использовать современные дидактические и воспитательные технологии, предусматривающие личностно-деятельный подход к организации образовательного процесса;

- ставить цели воспитания и обучения как важных составляющих образовательного процесса в форме ролевой перспективы, стимулирующей активную познавательную деятельность студентов;

- структурировать учебную информацию в виде имитационно-игровой и проблемно-ситуационной модели.

Структурирование содержательной стороны педагогического образования в условиях университета предполагает:

- личностно-гуманитарную направленность всего педагогического процесса;

- системное видение профессионально-педагогической деятельности;

- диагностирование студенческих достижений в образовательном процессе и профессиональном становлении;

- становление активной позиции и творческого стиля деятельности будущего специалиста;

- формирование информационной, рефлексивной и коммуникативной культуры будущих профессионалов.

Решение этих задач невозможно без обновления содержательной стороны подготовки студентов к профессиональной деятельности. В педагогических высших школах необходимо введение в учебный план таких дисциплин, как «Педагогический маркетинг», «Педагогический менеджмент», «Информационная культура современного специалиста», «Основы современных образовательных технологий», «Интеллектуальные обучающие системы» и др.

Обновление содержательной стороны подготовки педагогических кадров сопряжено с реализацией задачного, имитационно-игрового, диалогического, дифференцированного, индивидуального и содержательно-процессуального подходов к организации образовательного процесса.

Не менее значима сегодня в плане рассматриваемого аспекта и проблема

проектирования образовательной среды в условиях высшей школы. Задача состоит в том, чтобы изменить атмосферу вузовской жизни, обеспечить психологический комфорт, свободу действий и ситуацию успеха каждому студенту. Здоровая образовательная среда в вузе выступает мощным фактором развития у будущих специалистов способности к использованию общечеловеческих ценностей, культуры и образования в приобретении студентами профессионального и жизненного опыта.

Нередко знания в вузе рассматриваются преподавателями как средство достижения учебных целей, но далеко не всегда – как цель приобретения будущими специалистами ценности (т.е. то, что значимо в данный момент для студента и служит средством удовлетворения его познавательных потребностей).

При моделировании образовательной среды важно научить студентов переводить учебную информацию на уровень собственного опыта, формировать ценностное отношение к изучаемой информации через опору на собственный житейский опыт.

Сегодня необходимо и преподавателям и студентам осознать новую функцию образования – как субъекта преобразования социума, развития самостоятельности и ответственности личности, средства становления ее творческой индивидуальности. Основная функция образования – ориентация студента на саморазвитие, самообразование и самореализацию всех сущностных сил личности.

Не менее значима проблема использования новых технологий в образовательном процессе. В практике работы кафедры педагогики КГПУ усилия сконцентрированы на теоретическом обосновании и практическом внедрении технологии, построенной на принципе ролевой перспективы и имитационно-игровом подходе. Основными составляющими этой технологии являются:

- оперирование дидактическими целями в форме ролевой перспективы;
- структурирование учебного материала в виде имитационно-игровых и проблемно-ситуационных моделей;
- использование форм и способов, обеспечивающих каждому студенту позицию активного деятеля через проигрывание различных учебных ролей.

Проблема сегодня состоит в разработке поисково-исследовательской технологии, которая позволила бы выстроить учебное познание как систему задач и разработать дидактические средства, помогающих студентам осознать проблемность предлагаемых учебных задач, выбрать способы их решения, видеть и анализировать проблемные ситуации, самостоятельно формулировать проблемы и создавать проблемные ситуации.

Известный интерес представляет для практики высшей школы имитационная технология, моделирующая в учебном процессе различного рода отношения, присущие реальной профессиональной деятельности. Современный процесс трудно представить без технологии мультимедиа, виртуальной реальности и информационных технологий. К сожалению, не полностью используются в практике высшей школы гипертекстовая технология и сеть Интернет. Бесконтрольное использование Интернета приносит больше вреда, чем пользы.

Решение названных проблем, в том числе разработка дидактического и методического обеспечения образовательного процесса, будет

способствовать повышению образовательного и профессионального уровня будущих специалистов, качественному выполнению высшей школой социального заказа в подготовке конкурентноспособных кадров, соответствующих нормам мировых стандартов.

Е.В. Бондаревская, О.В. Гукаленко

СТРАТЕГИЯ РЕФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ НЕПРЕРЫВНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В современных условиях оправдано внимание ученых к проблемам гуманистических ценностей, при этом наблюдаются реформирование педагогического образования, выделение и реализация культуросохраняющей и развивающей функций образования, его научного и педагогического сопровождения, оживления педагогического эксперимента и других новаций в профессиональной школе, что находит отражение во многих фундаментальных исследованиях по проблемам модернизации непрерывного профессионального образования. Реформирование профессионального педагогического образования вызывает необходимость переосмысления содержания подготовки и переподготовки кадров, оно требует не только широкого диапазона узкопрофессиональных, но и гуманитарных знаний у учителя, при этом смогут интериоризироваться в своей жизнедеятельности базовые ценности; будут готовы к сотрудничеству, к партнерским взаимоотношениям с коллегами; у них будут сформированы не только навыки анализа объективных образовательных процессов, но и своего внутреннего мира, навыки самоанализа и ответственности.

В основе совершенствования подготовки учителя лежит теория педагогической культуры, которая позволяет прогнозировать эффективность модернизации профессионального образования как процесса активного вхождения будущего учителя в ценностный мир педагогической культуры и поэтапного овладения ее основами. Сегодня справедливо утверждение о кризисе педагогической культуры, вызванном многими причинами. Первая и основная из них – это отставание педагогической системы от продуктивно развивающего общества. К этому выводу приводит анализ современного состояния высшего педагогического образования. Чтобы получить новое качество профессиональной подготовки учителя, необходимо отойти от многих стереотипов, фиксированных в образовательной практике, и разобраться в сущности наступившего кризиса.

Все это предопределяет утверждение в ходе педагогического процесса комплекса отношений:

- к студенту как к субъекту жизни, способному к культурному самоутверждению и самовыражению;

- к педагогу как к посреднику между студентом и культурой, способному ввести студента в мир культуры и оказать помощь и поддержку каждой личности в ее индивидуальном самоопределении в мире культурных ценностей;

- к образованию как к культурному процессу, движущими силами которого являются поиск смыслов, диалог и сотрудничество участников в достижении целей культурного саморазвития;

- к вузу как целостному культурно-образовательному пространству, где

живут и воссоздаются культурные образцы совместной жизни, происходят культурные события, осуществляются творения культуры и воспитания человека культуры.

При этом особая роль отводится фундаментализации содержания педагогического образования в части общепедагогической подготовки, интеграции знаний, разбросанных по отдельным педагогическим дисциплинам, в целостную педагогическую теорию. В этом направлении в числе первоочередных задач модернизации педагогического образования следует выделить:

- усиление научной подготовки педагогов, формирование способностей к исследовательской деятельности, проектированию нового содержания образования, решению задач профильного обучения;

- создание механизмов обновления предметной, психолого-педагогической и общекультурной подготовки педагогов, апробацию современных форм педагогической практики;

- обеспечение согласованности и преемственности учебных планов и программ разных уровней и ступеней педагогического образования (среднее, высшее, постдипломное, дополнительное и послевузовское);

- создание системы долгосрочного прогноза изменений потребности в педагогических кадрах с учетом кадрового резерва и перспектив развития регионов.

Эффективность реализации задач реформирования педагогического образования зависит от качества и полноты их становления в конкретных учебно-воспитательных региональных условиях, при этом наибольшую ценность здесь представляют региональные условия. Важную роль играют такие приоритеты, как: профессионализм, организационное, финансовое и научно-методическое обеспечение, интеграция в мировое информационно-образовательное пространство с учетом регионального компонента. Все это предполагает гуманистическую направленность обучения; вариативность образовательного процесса, перенос акцентов с усвоения знаний на их самостоятельное приобретение; внедрение в практику новых образовательных технологий, что определит ускоренное развитие модернизационных процессов в системе профессионального педагогического образования.

Среди прочих проблем, связанных с модернизацией педагогического образования, ждут своего решения:

- теоретическое раскрытие и научная трактовка понятия «педагогический труд», его методологический анализ, конструирование его функционального содержания;

- реализация педагогического труда не как простой трансляции научной информации, а как целевого педагогического преобразования научного знания в учебное;

- интеграция теоретического знания с профессиональными действиями;

- синтез знаний, имеющих профессиональную направленность и представляющих собой эволюционирующую во времени модель культуры, исходная функция которой, с позиции ученика, состоит в ее осмыслении, сознательном принятии;

- формирование готовности к жизни с ее многоаспектными факторами выбора.

В заключение следует отметить, что модернизация непрерывного

пов'язаним з технічною і професійною освітою з особливим акцентом на її потенціал в рамках освіти протягом усього життя і бути спрямованою на її поліпшення та актуалізації відповідно до соціально-економічних змін. Ці дослідження доцільно проводити на національному та інституційному рівнях, а також за ініціативою окремих осіб" [5, с. 11].

Особливості проектів в профтехосвіті України

Підкреслимо, що в автономному режимі, у закритому педагогічному й виробничому середовищі модернізації професійної освіти і навчання – це неможлива й не реальна справа. Тут вкрай необхідні міжнародна співпраця, педагогічний діалог, виявлення спільного і розбіжностей у системах професійної освіти і навчання різних держав та України.

Загальновідомою є істина про неможливість і недоцільність механічного перенесення цієї чи іншої моделі освіти, що народилася, пройшла становлення і розвитку в іншій країні, або ж конкретних методик зарубіжних науковців і практиків на освітянську ниву України, як і інших держав. До вітчизняних ідей, відповідно – концепцій, моделей, методик, навчальних закладів нового типу необхідно йти власним шляхом, з послідовним, науково обґрунтованим урахуванням національних традицій, конкретних умов і можливостей, а також світових тенденцій, що відповідають потребам розв'язання глобальних проблем людства.

Доцільним та перспективним може бути шлях виявлення прогресивних ідей того чи іншого зарубіжного досвіду, їх філософський, порівняльно-педагогічний аналіз, з'ясування концептуальних засад становлення і розвитку конкретних освітньо-виховних і моделей, їх зіставлення з вітчизняними підходами, концепціями і моделями та виявлення на цій основі можливих напрямів впровадження цих ідей в іншій державі, в тому числі і в Україні, за умови науково-методичного забезпечення з урахуванням сукупності чинників (соціально-культурних, економічних, соціологічних, психологічних, кадрових, матеріально-технічних) та спрямованості державної політики в цій галузі.

Підкреслимо, що досягненню цієї мети сприяють порівняльні педагогічні і психологічні дослідження, спрямовані на всебічне об'єктивне вивчення та осмислення світового освітнього процесу, виявлення світових тенденцій, прогресивних ідей у концепціях і моделях розвитку освіти в різних країнах та прогнозування розвитку освіти в окремій державі, в певному регіоні чи в цілому світі.

Міжнародні проекти, з проблем професійної освіти і навчання, що реалізуються в нашій державі протягом останніх п'яти років, стали помітним позитивним явищем. Цьому сприяє послідовна співпраця Європейського Фонду освіти (ЄФО) та Міністерства освіти і науки України. У 2001 році була започаткована добра справа – підготовка спецвипуску журналу "Професійно-технічна освіта", присвяченого аналізу стану реалізації проекту "Реформування ПТО в Україні". Трьома мовами (українською, англійською та російською) було опубліковано 18 статей міжнародних експертів та працівників навчальних закладів профтехосвіти – учасників проекту. Тисячний тираж цього видання розійшовся, як говориться, в одну мить і вже сьогодні став бібліографічною рідкістю. З його змістом ознайомилися і члени секції "Професійно-технічна освіта" під час Другого Всеукраїнського з'їзду працівників освіти (у жовтні 2001 р.), учасники ряду міжнародних семінарів та конференцій з проблем профтехосвіти.

Відділення педагогіки і психології профтехосвіти АПН України,

Департамент профтехосвіти МОН України та редакційна колегія журналу "Професійно-технічна освіта" підтримали пропозицію Українського аналітичного центру професійної освіти "Національна обсерваторія" щодо підготовки ще одного спецвипуску. Адже за ці роки накопичено цінний досвід вивчення зарубіжних ідей і методик підготовки конкурентоспроможних фахівців для аграрного сектору, автомобільних перевезень та сфери туризму. На нашу думку, має практичне значення і досвід впровадження підприємницьких підходів у професійному навчання (проект "Підприємництво в освіті і навчанні"). У процесі реалізації цих проєктів виникла потреба осмислення нових підходів до підготовки педагога професійної школи. Адже без педагогічного персоналу нової генерації неможливо здійснити модернізацію професійно-технічної освіти.

У чому ж, на нашу думку, цінність широкопланової діяльності, що здійснюється Європейським Фондом освіти, Міністерством освіти і науки, Українським аналітичним центром професійної освіти "Національна обсерваторія"? Тезисно висловимо наші міркування з цього питання.

По-перше, спрямованість міжнародних проєктів на підтримку і розвиток інноваційної діяльності, на послідовну практичну роботу з впровадження позитивних ідей зарубіжного досвіду професійної освіти і навчання у ПТНЗ різного профілю та різних регіонів України.

По-друге, забезпечення наукових підходів у реалізації проєктів; врахування результатів педагогічних і психологічних досліджень з професійної освіти і навчання; науково-аналітична діяльність, результати якої використовуються на різних етапах реалізації проєктів; відстежування й аналіз проміжних результатів навчально-виховного процесу в тих закладах, де здійснюється експериментальна робота згідно з програмами проєктів.

По-третє, випереджувальний підхід у роботі з педагогами ПТНЗ – учасниками проєктів: організація їхнього навчання, створення умов для практичного ознайомлення з досвідом зарубіжних професійних навчальних закладів (наприклад, Німеччини, Італії, Данії, Російської Федерації та ін.); можливість педагогічного діалогу вітчизняних і зарубіжних учасників проєктів.

По-четверте, дидактичне забезпечення впровадження інноваційних підходів і методик професійної освіти і навчання; підготовка учасниками проєктів навчально-методичних посібників і рекомендацій для експериментальної перевірки, внесення уточнень і доповнень на різних етапах реалізації цих проєктів.

По-п'яте, широка гласність з усіх напрямів організаційної координації, експериментальної та іншої роботи на всіх етапах реалізації проєктів. Це забезпечується проведенням науково-практичних конференцій, методичних семінарів, творчих майстерень, робочих зустрічей, а також виступами учасників проєктів у засобах масової інформації, зокрема в науково-методичних журналах ("Професійно-технічна освіта", "Педагогіка і психологія професійної освіти"), а також у регіональних виданнях.

Такий підхід сприяє тому, що до інноваційних ідей у професійній освіті і навчанні стають причетними не тільки учасники цих міжнародних проєктів, а й багатьох інших педагогічних працівників ПТНЗ.

Вважаємо за доцільне особливо підкреслити не формальне, не байдуже ставлення Європейського Фонду освіти, зокрема заступника директора ЄФО pana Ульріха Хілленкампа, менеджера проєкту Сорена Поулсена, а також міжнародних експертів до організації цієї роботи, прагнення

надати конкретну допомогу не тільки в столиці України, але й у регіонах (на Вінничині, Закарпатті, Львівщині, в м. Одесі). Добрих слів заслуговує участь представників ЄФО у підготовці проекту Національної доктрини розвитку освіти, Концепції розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, а також у міжнародних та всеукраїнських конференціях, зокрема у третій міжнародній науково-практичній конференції "Теоретичні і методичні засади розвитку професійно-педагогічної освіти у контексті європейської інтеграції", що відбулася в травні 2003 року.

Український аналітичний центр "Національна обсерваторія" – особливий чинник

Безумовно, тут слід враховувати сукупність чинників. Частково про них згадувалося вище. Та є ще один чинник, який відіграє особливу роль. Мова йде про активну діяльність Українського аналітичного центру професійної освіти "Національна обсерваторія". З 1998 р. його очолює людина не випадкова, а саме така, котра до глибини душі й серця любить цю систему, вболіває за перспективи її розвитку, відчуває й бачить інноваційні ідеї, шукає шляхи їх впровадження в практику. Це – Ольга Щербак, канд. пед. наук, доц., член-кореспондент АПН України.

За останні роки значно розширилися функції центру, зокрема:

- організаційно-координаційна;
- дослідницька (організація аналітичних досліджень);
- прогностична (розробка перспективних рекомендацій на основі здійснених досліджень);
- інформаційно-пропагандистська та інші функції.

Напевно, не буде перебільшенням зробити висновок, що у цьому Центрі панує інноваційна атмосфера, дух творчості, вболівання за розпочаті проекти, зацікавлена допомога навчальним закладам.

Позитивною особливістю є те, що надається допомога не тільки учасникам міжнародних проектів. Сприяння інноваційній діяльності багатьох інших професійних навчальних закладів різних типів і форм власності у різних регіонах України – ключове цілеспрямоване у роботі Українського аналітичного центру професійної освіти "Національна обсерваторія". Заслуговує позитивної оцінки створення банку даних з проблем модернізації професійної освіти в різних державах світу, зокрема в країнах Центральної і Східної Європи. З'явилися реальні можливості для ознайомлення і педагогічних працівників, і керівників органів державної влади та управління і науковців зі світовим досвідом у цій галузі.

Останніми роками на засіданнях Відділення педагогіки і психології професійної освіти Академії педагогічних наук України двічі обговорювалося питання про науково-методичне забезпечення реалізації міжнародних проектів у системі профтехосвіти. Після уважного аналізу цей досвід підтримано й схвалено. Визначено перспективні напрями впровадження позитивних ідей міжнародного досвіду модернізації професійної освіти і навчання.

Перспективи досліджень

До речі, ці висновки і пропозиції враховано під час розробки основних напрямів досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні, зокрема з порівняльної професійної педагогіки і психології. Президія АПН України та Загальні академічні збори схвалили ці напрями й рекомендували використовувати їх у плануванні науково-дослідної роботи в установах АПН України, а також у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації (2).

Визначено 32 перспективних напрямів: Назвемо лише деякі з них:

- Неперервна освіта;
- Інформатизація освіти;
- Навчальне середовище;
- Якість освіти;
- Управління розвитком освіти;
- Економічна освіта;
- Методологічні і теоретичні проблеми професійної освіти;
- Соціалізація особистості в системі професійної освіти;
- Теорія і практика професійного навчання;
- Професійне навчання на виробництві;
- Професійне навчання незаангажованого населення. (2)

Посилення уваги до порівняльно-педагогічних досліджень з проблем професійної освіти – характерна особливість діяльності Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України, який очолює академік Іван Зязюн. В його структурі створено відділ порівняльної професійної педагогіки і психології. Під керівництвом доктора пед. наук, проф. Людмили Пуховської тут здійснюються дослідження, спрямовані на виявлення особливостей зарубіжних систем професійної освіти і навчання, позитивних ідей зарубіжного досвіду, обґрунтування можливих шляхів їх творчого використання у вітчизняних професійних навчальних закладах різного типу.

Цінну інформацію викладено в аналітичному огляді, підготовленого за ініціативою Українського аналітичного центру професійної освіти "Національна обсерваторія" з питань розвитку в Україні досліджень з педагогіки і психології професійної освіти на рубежі століть (5). У системі профтехосвіти України працює багато талановитих педагогів, які підготовлені до проведення експериментальної роботи, творчого впровадження прогресивних ідей зарубіжного і вітчизняного досвіду. Їм потрібна фінансова підтримка для здійснення наукових пошуків, а також надання творчих відпусток, направлення на стажування, оплата наукових відраджень.

Участь педагога професійної школи у міжнародних проектах пробуджує його творчу думку, розширює горизонти бачення сучасних проблем професійної освіти і навчання, спонукає до інноваційної діяльності у своєму закладі. Отже, за таких умов виникає внутрішня органічна потреба в педагогічній творчості, з'являється той особливий "науковий мікроб", який "лікується" повсякденною педагогічною дією. Ї джерело – любов до конкретної дитини, до кожного учня, студента, слухача з усіма його проблемами, спільний пошук відповідей на них, визначення тих індивідуальних педагогічних рецептів, що пробуджують внутрішню силу, енергію, мотивацію до самореалізації, самонавчання, самовдосконалення майбутніх фахівців.

Створення такої творчої атмосфери спільного пошуку педагогів, учнів та соціальних партнерів потребує системної діяльності у всіх освітянських структурах, систематичної підтримки на загальнодержавному, регіональному рівнях та в кожному закладі, незалежно від його типу, профілю й рівня акредитації.

Стратегія

Останніми роками в Україні прийнято стратегічні документи, спрямовані на випереджальний, інноваційний розвиток освіти, створення

умов для розвитку самоствердження та самореалізації особистості протягом життя. Передусім це Національна доктрина розвитку освіти, що визначає систему концептуальних ідей та поглядів на стратегію й основні напрями розвитку освіти у першій чверті XXI століття [1, 137-154]. На її виконання Президентом України видано Укази, Кабінетом Міністрів прийнято низку постанов і розпоряджень, Міністерством освіти і науки та Академією педагогічних наук розроблено спільний план дій. Верховна Рада прийняла постанову “Про стан і перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні”. У цьому документі вищого органу державної виконавчої влади звернуто увагу Кабінету Міністрів України на наявність серйозних недоліків щодо виконання Конституції України та законодавства про професійно-технічну освіту. Верховною Радою передбачено й обгрунтовано в цій постанові важливі рекомендації Президенту України, Кабінету Міністрів України, Міністерству економіки та з питань європейської інтеграції України, міністерствам фінансів, праці та соціальної політики, аграрної політики, освіти і науки, іншим центральним органам виконавчої влади, а також Академії педагогічних наук України. Прийняття такого важливого документа – це результат активної послідовної й наполегливої діяльності Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти.

Водночас зауважимо, що найрозумніші закони, постанови, концепції й положення можуть бути недовговічними й швидко “померти”, якщо до кожного державного службовця, роботодавця, керівника професійного навчального закладу, а також педагога, майстра, учня, студента й слухача не прийде усвідомлення філософії досягнення успіху у підготовці висококваліфікованого виробничого персоналу. Нерозуміння чи ігнорування цієї, здавалось би, досить простої істини, може стати серйозним гальмом у піднесенні економіки держави.

“Головне завдання людства на початку XXI століття, полягає в тому, щоб домогтися повної зайнятості й сталого економічного зростання в умовах глобальної економіки і соціальної інтеграції. Прийнята в МОП концепція достойної праці стосується якісних і кількісних аспектів зайнятості і закладає основу для розвитку нової політики і стратегії в галузі освіти і підготовки кадрів” [5, с.2]. Таким ключовим положенням починається документ Міжнародної організації праці “Про розвиток людських ресурсів і підготовку кадрів”, прийнятий Генеральною конференцією МОП на 88-ій сесії 2000-го року.

Осмилення цих стратегічних положень переконує у тому, що участь навчальних закладів системи профтехосвіти України у міжнародних проєктах, творче використання прогресивних ідей зарубіжного й вітчизняного досвіду, усвідомлення нової філософії професійної освіти і навчання, помножене на активну дію з модернізації цієї системи, – винятково важлива умова економічного піднесення Української держави.

Література:

1. II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти. – 7-9 жовтня 2001 року. – К.: Міністерство освіти і науки України, 2001. – 229 с.
2. Основні напрями досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні. – К.: Академія педагогічних наук України. – 2002. – 47 с.
3. Образование: сокрытое сокровище. Доклад Международной комиссии по образованию для XXI века, представленный ЮНЕСКО. Изд-во ЮНЕСКО. – 274 с.

4. Профессиональное образование в XXI веке. Материалы Второго международного конгресса по техническому и профессиональному образованию. – Сеул, Республика Корея, 26-30 апреля 1999 г. – М.: ЦИСН, 2000. – 84 с.

5. Техническое и профессиональное образование и подготовка для двадцатого века: Рекомендации ЮНЕСКО и МОП. – Париж – Женева: Организация объединенных наций по вопросам образования, науки и культуры. Международная Организация труда. - 2001. – 38 с.

6. Ничкало Н.Г. Развитие в Украине исследований по проблемам педагогики и психологии профессионального образования на рубеже столетий. – К.: Науковий світ, 1981. – 67 с.

7. Щербак Л.В., Петрова Т.П., Щербак О.И. Исследование проблемы повышения квалификации работающего населения на рынке труда Украины /Под общ. ред. О.И.Щербак. – К.: Наук. світ, 2001. – 21 с.

В.П. Мовчан

НЕПЕРЕРВНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Інноваційні процеси, які відбуваються сьогодні в усіх сферах життя нашого суспільства, передбачають утвердження відповідного способу життя людини, усього суспільства в цілому.

Перехідний період у реформування економіки України залишив нам ще багато проблем. Серед них найактуальнішою є проблема становлення особистості людини. У перехідний період різко визначилися тенденції до зниження моральних устоїв молоді, її здібностей до виживання, культурного осередку і самореалізації себе як особистості. Це підносить сьогодні на досить високий рівень роль освіти і педагогічної науки, які орієнтують суспільство на відродженні витоків історії, духовності, культури, на постановку в центр уваги інтересів особистості – молодого громадянина України.

Світовий досвід підтверджує, що у країнах, які досягли значного технічного і суспільного прогресу, першою реформувалася освіта. В Україні сьогодні відбуваються суттєві процеси по оновленню змісту усіх форм освіти у відповідності з основними положеннями “Національної доктрини розвитку освіти”. Важливе значення відіграє ідея неперервної ступеневої освіти. На її реалізацію були спрямовані Укази Президента України “Про основні напрями реформування професійно-технічної освіти в Україні” “Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку освіти в Україні” Л.Д.Кучми, Постанова Кабміну “Про затвердження комплексних заходів щодо реформування ступеневої професійно-технічної освіти”, та рішення другого всеукраїнського з’їзду працівників освіти України. Постанова Кабміну передбачає інтенсивне навчання і здобуття вищої освіти певного професійного спрямування, починаючи з неповної середньої школи і закінчуючи повноцінною вищою освітою, коли учні свідомо і послідовно просуваються по шляху оволодіння знаннями і професійного становлення. І це цілком закономірно, адже сучасне суспільство, де основним засобом господарювання є ринкові умови, вимагає робітників високої кваліфікації, всебічно освічених, обізнаних з новітніми технологіями, економічними законами.

Формування установки на безперервність освіти – процес тривалий.

Йому передую розвинута потреба в одержанні і поглибленні знань, почуття задоволення від учіння, формування пізнавальної активності. Знання стають соціально значимими, впливають на розвиток такої важливої риси особистості, як соціальна активність. На жаль, за даними соціологічних досліджень, в ранговій послідовності пріоритетності соціальних цінностей, освіта в Україні знаходиться аж на восьмому місці. [5, С.228]. Щоправда, сьогодні вже є запит на знання у сфері промислового виробництва, але керівники промислових підприємств задовольняють свої потреби в кадрах шляхом “перекупки” підготовлених в інших галузях спеціалістів. Перерозподіл кадрів іде таким чином, що більш кваліфіковані спеціалісти йдуть у малі підприємства і т.п. організації.

Орієнтація підрастаючого покоління на неперервність освіти – процес багатопланий. Він передбачає удосконалення всіх ділянок у роботі сучасної школи, перегляду деяких традиційних уявлень на функцію вимог, характеру взаємодії та вчителів, тощо. При цьому під неперервною освітою досить часто розуміють просте доповнення базової освіти, різноманітні форми навчання, підвищення кваліфікації, перепідготовки, які здійснюються протягом всього трудового життя людини, тобто мається на увазі освіта для дорослих. Але ж неперервна освіта – це система безперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального потенціалу як найвищої цінності нації [4, С.216]. Такій підхід до розуміння безперервності навчання потребує, як стверджує міністр освіти і науки України В.Г.Кремень, реалізації такої важливої функції навчального процесу, як “навчити дитину вчитися впродовж життя, навчитися самостійно засвоювати нові знання і нову інформацію, виробити потребу в цьому [2, С.10]. Принцип безперервності навчання передбачає якісно інший тип взаємодії особистості і суспільства протягом усього життя людини. Він передбачає, крім того, створення і функціонування системи державних, кооперативних, громадських освітніх установ, які могли б забезпечувати постійну загальноосвітню і професійну підготовку та перекваліфікацію людини з урахуванням її бажань, можливостей та потреб суспільства [5, С.230].

У Кривому Розі є позитивний досвід у реформуванні професійно-технічних навчальних закладів нового типу, таких як: Міжрегіональний центр професійної підготовки і перепідготовки військовослужбовців (директор Балакін В.Г.) та професійно-технічних ліцеїв.

Міжрегіональний центр – це один з найсучасніших навчальних закладів не тільки у місті чи в області, а й мабуть в Україні. Сьогодні міжрегіональний центр стоїть на шляху перетворення його у навчальний заклад другого рівня акредитації – Центр ступеневої освіти.

Наказом Міністерства освіти і науки України та управління освіти і науки Дніпропетровської облдержадміністрації ПТУ № 30 реорганізоване у Криворізький професійний гірничо-технологічний ліцей (директор Сиротюк В.Г.). Як зазначено в його Статуті, ліцей є державним навчальним закладом другого атестаційного рівня, що забезпечує реалізацію права громадян на здобуття професійно-технічної та повної середньої освіти.

Універсальність такої форми навчання полягає в абсолютній самостійності, цілковитій теоретичній та практичній завершеності запропонованих навчальних рівнів, які підтверджуються після закінчення присвоєнням випускникам робітничої кваліфікації згідно з набутими

професійними знаннями, вміннями та навичками. Перехід на наступний рівень навчання здійснюється за принципом нарощення необхідних професійних якостей.

Криворізький гірничо-технологічний ліцей – це гармонія між досвітом традицій та вимогами сучасності. Підготовка фахівців здійснюється за спеціальностями необхідність яких на ринку праці не викликає сумніву: машиніст установок збагачення і брикетування; апаратник згущувачів; сушильник; помічник машиніста тепловоза; електрогазозварник; електрогазозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах; прохідник; машиніст електровоза; електрослюсар; слюсар з ремонту автомобілів; оператор комп'ютерного набору; прохідник. Цей навчальних заклад готує висококваліфікованих спеціалістів для гірничорудних підприємств Кривого басу і насамперед ЦЗКа. У гірничо-технологічному ліцеї здійснюється підготовка висококваліфікованих спеціалістів та цільова підготовка для вступу в вищі навчальні заклади України.

Насущною проблемою функціонування ліцею, як навчального професійного закладу нового типу є проблема його фінансування. Система фінансування повинна буди багатоканальною. Допрофесійна підготовка – місцевий бюджет, загальноосвітня підготовка – місцевий бюджет, соціальні функції – місцевий бюджет і соціальні служби, технічне та технологічне забезпечення – підприємства – замовники робітничих кадрів, професійне навчання – державний бюджет.

Реалізація концепції неперервної освіти неможлива без цілісного погляду на інноваційність таких процесів, які відбуваються в нашому суспільстві. Вона повинна будуватись на аналізі особливостей інновації в культурі, враховуючи, звичайно, національні, економічні, юридичні, політичні та інші проблеми, а також в критичному переосмисленні у використанні досвіду освітніх форм в розвинутих країнах (технократичний характер) і новорозвинених (соціальнокультурний характер).

Література:

1. Концепція професійної освіти України. – Київ, 1991. – С.6
2. Кремень В.Г. Модернізація освіти як важливий чинник інноваційного розвитку держави. Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2003. – №1 – С.9 – 14
3. Ничкало Н.Г. Професійно – технічній освіті – державну політику та науково-методичне забезпечення. Нові технології навчання: Наук.метод.зб.вип.15 – К.: УСДО, 1995. – С.9 – 18
4. Професійна освіта: Словник: Навчальний посібник. Уклад. С.У. Гончаренко та ін.; за редакцією Н.Г. Ничкало. – К.:Вища школа., 2000. – 380с.
5. Солдатенков М.М. Проблеми розвитку неперервної професійної освіти. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія /За ред. Зязюше/. – Київ: Видавництво “Віпол”, 2000. – С.228-247.

ЛИЧНОСТНЫЙ СМЫСЛ КАК ОСНОВАНИЕ КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОГО ПОДХОДА К ПРОЕКТИРОВАНИЮ СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

В основе культурологического подхода к проектированию содержания образования, моделирования культуросообразного компонента лежит идея придания образованию «культурно-событийного» характера, свойств «некоторого культурного акта», направленного на создание условий и последующего извлечения смыслового содержания данной культурно-образовательной формы, поскольку только в ней существует, сохраняется и развивается, воспроизводится и передается накопленный культурный опыт как совокупность смыслов, составляя ее культурный потенциал. Объем смыслового содержания культурно-образовательной формы выражается совокупностью знаний, ценностей, регулятивов, их соотношение определяет внутреннюю структуру смыслового содержания. Именно смыслопорождение как процесс поиска «смыслообразующих основ жизни», «личностного смысла», «переосмысления», открытия «значения-для-себя», «оценке личностной значимости» составляет один из центральных универсальных механизмов реализации идеи культурологической направленности содержания образования, связанного с ключевым понятием «смысл», его объективными и субъективными моментами.

Учитывая важность и принципиальность проблемы гносеологии смысла как для науки в целом, так и для педагогики; в частности, проведенный детальный анализ природы данной категории позволил установить, что, во-первых, представления о содержании образования, как о системном отражении изучаемой реальности в «смысловом» аспекте [4] и в рамках «компетентностного» подхода [6] весьма схожи и включают три группы объектов: предметы реального мира, обладающие определенными свойствами; совокупность имен, обозначающих предметы с присущими им признаками (значения) и зафиксированные отношения между предметами (смыслы); модели предметов внешнего мира и их отношений в сознании, зафиксированные и выраженные с помощью таких понятий, как значения и смыслы. Во-вторых, целесообразность педагогического моделирования процесса смыслообразования, входящего в структуру любого вида деятельности, обосновывается существованием экспериментально подтвержденного универсального механизма, свойственного человеку, – «природа смысла основана на процессе динамического моделирования действительности», и тем, что важнейшими «образующими» сознания являются «значение», «смысл», «личностный смысл» [2].

Обратившись для понимания сущности личностного аспекта «ценностно-смыслового» компонента содержания к теориям В. Франкла [5] и А.Н.Леонтьева [2], мы обнаружили, что несмотря на парадоксальность различий в подходах этих теорий к понятию «смысл», который для «материалиста» А.Н.Леонтьева существует только как «смысл личностный», субъективный, глубоко психологический, внутренний; а для «экзистенциалиста» В. Франкла – смысл не субъективен, человек находит смысл в мире, в объективной действительности не вообще, а конкретно для данной личности в данный момент, представления А.Н.Леонтьева о роли предметной деятельности в становлении личности, принцип В. Франкла

«Я не только поступаю в соответствии с тем, что я есть, но и становлюсь в соответствии с тем, как я поступаю», являются важной точкой интеграции экзистенциального и деятельностного в проблеме смыслов.

Содержание образования, зафиксированное в нормативных документах, объективно развертывается в значениях, которые «принадлежат прежде всего миру объективно-исторических явлений» [3], с другой, – оно становится элементом сознания субъекта обучения, приобретая статус «личностного смысла». Следовательно, развитие сознания, наполненного смыслами, возможно только в условиях осмысленной, смыслопорождаемой, смыслотворческой деятельности в области усваиваемого содержания. Поэтому решение проблемы культурологического подхода к проектированию и моделированию содержания образования в данном аспекте лежит в общем случае в плоскости соотношения категорий «значение» – «личностный смысл», являющихся важнейшими «образующими» сознания, и, в частности, соотношения «культурных значений» и «личностных культурных смыслов».

Таким образом, личностные смыслы как продукт сознания человека, как и сама его деятельность, представляя не связи отдельных его «единиц», а внутреннее движение его образующих (значения, смыслы, личностные смыслы), включенное в общее движение деятельности, осуществляющей реальную жизнь индивида, могут быть представлены в культурологической парадигме в качестве оснований для уточнения и внесения их в состав содержания образования, наряду с ЗУНами, опытом творческой деятельности и эмоционально-ценностным отношением [1], в качестве специфического составного элемента.

Литература:

1. Краевский В. В. Общие основы педагогики. – Москва - Волгоград: Перемена, 2002.
2. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Политиздат, 1975.
3. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. – М.: Изд-во МГУ, 1981.
4. Пушкин В.Н. Психология и кибернетика. – М.: Педагогика, 1971.
5. Франкл В. Человек в поисках смысла. – М.: Прогресс, 1990.
6. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Ученик в обновляющейся школе. Сборник научных трудов / Под ред. Ю.И.Дика, А.В.Хуторского. – М.: ИОСО РАО, 2002.

Е.В. Михеева, Л.Н. Кара

К ВОПРОСУ О ЛИЧНОСТНОЙ ОРИЕНТАЦИИ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Социально-экономические преобразования, происходящие во всех сферах нашего общества, кардинально изменили ситуацию в системе среднего и высшего образования. Сегодня образовательные учреждения отходят от единообразия, расширяется социальная функция школы, появляются учебные заведения нового типа: гимназии, лицеи. В этих условиях начинает отчетливо проявляться некоторое несоответствие уровня профессиональной подготовки будущего учителя требованиям

современной школы, что вызывает необходимость поиска путей совершенствования психолого-педагогической подготовки студентов педагогических специальностей. Перед высшей школой встает задача перейти от процесса передачи суммы знаний будущему учителю к процессу развития его личностных качеств, способности к саморазвитию и самосовершенствованию. При этом личностная ориентация педагогического образования может рассматриваться как одно из важнейших средств совершенствования профессиональной подготовки будущего специалиста.

Проблема становления личностно-ориентированного подхода в образовании исследуется в научных школах (Е.В. Бондаревская, О.С. Газман, В.В. Сериков и др.).

Внедрение личностно-ориентированного подхода в систему реформирования определяется тем, что профессиональная подготовка учителя в современных условиях предполагает ориентацию на воспроизводство индивидуальных возможностей личности студента, ее творческого потенциала, необходимого для эффективного осуществления педагогической деятельности. Данный подход предоставляет равные возможности для удовлетворения культурно-образовательных потребностей личности каждого студента, расширяет выбор образовательной траектории в зависимости от возможностей и способностей обучающегося, обеспечивает оптимальное сочетание общеобразовательного, научного и профессионального образования.

Личностную ориентацию в системе высшего педагогического образования можно рассматривать как ориентацию на формирование профессионально-значимых качеств будущего учителя, в соответствии с развитием его индивидуальных способностей, возможностей, духовного и интеллектуального потенциала.

Реализация личностно-ориентированной направленности образовательного процесса в вузе может осуществляться при выполнении ряда условий:

- удовлетворения растущих культурно-образовательных запросов каждой отдельной личности;
- предоставления студентам выбора уровня профессионального образования с учетом потребностей и способностей личности;
- максимального использования всех индивидуальных особенностей личности, наиболее полной реализации действительных и потенциальных способностей и возможностей личности;
- обеспечения высокого уровня научной и общекультурной подготовки в сочетании с глубокими психолого-педагогическими знаниями и умениями.

Изменение подхода к профессиональной подготовке учителя путем преобразования его из массового в личностно-ориентированный, позволит достичь высокого профессионального уровня каждого выпускника педагогического вуза через активизацию его потенциальных возможностей и развитие интереса к будущей профессии.